

Temel Sağlık Hizmetleri İçinde Ruh Sağlığı

TOPLUM HEKİM 4 (4) 1987

Günümüzde ruhsal sorunların yaygınlığı ve önemi temel sağlık hizmetleri içinde tümelci bir anlayışla ele alınmalarını gerektirmektedir. Dünya Sağlık Örgütü'nün sağlık tanımında vurgulanan koşullardan biri de ruhsal yönden "tam iyilik" durumunda olmaktır. Toplum hekimliği felsefesi ve temel sağlık hizmetlerinin örgütlenmesinde çağdaş görüşler bağlamında temel sağlık örgütü, yöre halkı ile birlikte ruh sağlığı alanında da koruyucu, sağaltıcı, esenlendirici hizmetleri tasarlamalı ve yürütmelidir.

Temel sağlık hizmetlerinin sunulmasında öncelikleri saptamak için geçerli olan "en sık görülen, en çok öldüren, en çok sakat bırakan hastalık" ilkesi yönünden incelenirse, ruhsal bozuklukların üzerinde önemle durulması gereği ortaya çıkar. Dünyada 1960-65 yılları arasında yapılmış genel ruhsal bozuklukların görülme sıklığı ile ilgili çalışmalara bakılacak olursa, herhangi bir anda ruhsal yardıma gereksinimi olan bireylerin oranı ortalama % 20 dolayındadır. Ülkemizde de nevrozlar en çok görülen ilk on hastalık listesinde, akut üst solunum yolu enfeksiyonu, semptomlar ve grip ten sonra dördüncü sırada yer almıştır. Hacettepe Tıp Fakültesi Psikiyatri Bölümü'nün Uluslararası bir ölçekle (PSE-Şimdiki Durum Muayenesi) yürüttüğü araştırmaya göre, ruhsal bozukluk görülme sıklığı % 21.3 olarak bulunmuştur.

Konunun önemi kuram ve uygulama açısından açıkça ortadadır. Epidemiyolojik verilere bakıldığında büyük hasta sayıları söz konusudur; toplumsal işleyiş açısından bakıldığında şizofreni, kronik alkolizm, geri zekalılık ve madde bağımlılığı gibi sorunlar bireye, aileye ve topluma en çok acı veren rahatsızlıkları içermektedir; ekonomik açıdan bakıldığında insanların iş veriminin belirgin derecede etkilenmesi söz konusudur. Öte yandan, ruhsal rahatsızlıkların büyük bir kesiminin etkin bir düzeyde koruma, sağıtım ya da esenlendirme yönlerinden ele alınmasına ilişkin gerekli bilgi ve tekniklere sahibiz. Örneğin etkin bir doğum ön-

cesi bakımla geri zekalılık sorununu önemli derecede azaltabiliriz. Görme kusuru olan okul çocuklarını öğretmenlerin ön sırada oturtmalarını sağlamakla bile önemli öğrenme sorunlarını önleyebiliriz. Üstelik bu çeşit hizmetlerin yapılacağı yerler hiç de büyük tıbbi teknolojiye gerek gösteren merkezler değil, tamı tamına temel sağlık hizmetlerinin sunulduğu yer, yani toplumun içidir.

Bu denli önemli bir alanda gereksinimler belirgin biçimde ortada ve sunulabilecek hizmete ilişkin bir altyapı hazırken, biz ne yapmaktayız? Elimizdeki olanaklar ne denli gereksinimleri karşılayabilmekte, kaynaklar yetersizse nasıl arttırabiliriz, yeterli olanları nasıl daha uygun bir biçimde örgütleyebiliriz, kuramsal öneriler sahada uygulama anında ne denli geçerli olabilmekte..? Bu ve benzeri bir çok soruyu yanıtlamak zorundayız. Hem de en kısa sürede ve en geniş platformda. Ayrıca konuya baştan "Omnipotan bir hekim" tavrı ile yaklaşmamamız gerekiyor, konu kaçınılmaz olarak pek çok kesimi ilgilendiriyor, ruh sağlığı yalnızca hekimlerin tekelinde bir alan olamaz. Ekonomi, siyasa, eğitim, adalet, din, basın, güvenlik, kamu yönetimi gibi birçok sektörle işin başından gerçekçi bir işbirliği başarılı olmanın ön koşuludur.

Bu alanda yapılması gereken şey, ruh sağlığı hizmetlerinin de temel sağlık hizmetlerinin ayrılmaz bir parçası olarak ele alınmasıdır. Bundan elde edilecek yarar iki yönlüdür: Ruh sağlığı yönünden önlenebilir rahatsızlıklar (epilepsi, kretenizm, görme ve işitme kusurlarına bağlı gelişme gerilikleri, ilaç sigara ve alkol kötü kullanımı) azaltabilecek, yanı sıra temel sağlık hizmetlerinin sunumunda toplumla sağlık örgütü arasındaki ilişki daha doyurucu bir nitelik kazanacaktır. Unutmayalım ki, sağlık bedensel ruhsal ve sosyal yönden tam bir iyilik halidir ve bunların herhangi birinin eksikliğinde sağlıktan söz edebilmemiz mümkün değildir.